

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนลายไทยโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก
เพื่อต่อยอดภูมิปัญญาลายไทยบนเทียนพรรษาในการออกแบบผลิตภัณฑ์
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โดย

นางอรรณญา ไชยชนะ
วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนเมืองอุบล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำนำ

การพัฒนาวัตกรรมการศึกษานี้ จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ ในเรื่องลายไทย ซึ่งเป็นศิลปะของไทยที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณ และนักวันจะเสื่อมหายไปตามกาลเวลา จากการเรียนการสอนวิชาศิลปะ เมื่อได้กล่าวถึงลายไทยพื้นฐาน นักเรียนไม่สามารถบอกได้ว่านี่เป็นลายอะไร มีที่มาอย่างไรไม่เห็นคุณค่าหรือความงามในเส้นสายลายไทย ทำให้ผู้พัฒนานวัตกรรมได้ตระหนักถึงปัญหาที่ควรจะมีการปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมไทย โดยเริ่มจากความรู้ลายไทยพื้นฐาน ที่มาของลายไทยชนิดต่าง ๆ จึงได้พัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนลายไทยโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาลายไทยบนเทียนพรรษาในการออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และนำนักเรียนได้ไปเรียนรู้ในสถานที่ทำต้นเทียนที่จะนำไปร่วมขบวนแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี

จากการพัฒนานวัตกรรม ร่วมกับการจัดกิจกรรมเชิงรุกเข้าศึกษายังถิ่นทำเทียนซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีความตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะวัฒนธรรมไทย สามารถเขียนลายไทยพื้นฐานได้อย่างถูกต้อง มีความคิดเชิงอนุรักษ์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของจังหวัดอุบลราชธานี สามารถนำความรู้มาต่อยอดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่นำไปสู่อาชีพในอนาคตได้

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า นวัตกรรมศึกษานี้จะเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้อาชีพลายไทย รวมถึงเป็นแนวทางให้ครูสามารถนำไปปรับใช้และขยายผลในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

นางอรรณู ไซชนะ

สิงหาคม 2568

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	๗
รายงานการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา	1
ชื่อนวัตกรรม	1
ผู้จัดทำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของการพัฒนานวัตกรรม	1
วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนานวัตกรรม	2
ขอบเขตของการศึกษา	2
กรอบแนวคิดในการพัฒนา	4
ขั้นตอนวิธีการพัฒนานวัตกรรม	5
การหาคุณภาพของนวัตกรรม	7
การนำนวัตกรรมใช้ในการพัฒนา/แก้ปัญหา	7
ผลการใช้นวัตกรรม	7
ส่วนสรุป	8
สรุปผลการใช้นวัตกรรมและการอภิปรายผล	8
ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาต่อยอดนวัตกรรม	8
บรรณานุกรม	9
ภาคผนวก	10

วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนานวัตกรรม - ขอบเขตการศึกษา (เนื้อหา/กลุ่มเป้าหมาย/ระยะเวลา) - กรอบแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรม - ขั้นตอน วิธีการสร้างหรือพัฒนานวัตกรรม - การหาคุณภาพของนวัตกรรม - การนำนวัตกรรมไปใช้ในการพัฒนา/แก้ปัญหา - ผลการใช้นวัตกรรม

**การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนลายไทยโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก
เพื่อต่อยอดภูมิปัญญาลายไทยบนเทียนพรรษาในการออกแบบผลิตภัณฑ์
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

ผู้จัดทำนวัตกรรม นางอริยญา ไชยชนะ ตำแหน่งครู วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนเมืองอุบล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

ความเป็นมาและความสำคัญของการพัฒนานวัตกรรม

ลายไทยเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนภูมิปัญญา ความประณีต และความคิดสร้างสรรค์ของบรรพชนไทย ผ่านการถ่ายทอดรูปแบบจากธรรมชาติ เช่น พรรณพฤกษา สัตว์ และลวดลายเรขาคณิตให้มีโครงสร้างและจังหวะเฉพาะอันเป็นเอกลักษณ์ (คณะวิชาศิลปกรรมศาสตร์, 2550; สันติ เล็กสุขุม) ลายไทยเหล่านี้ไม่เพียงแต่ปรากฏในงานสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม แต่ยังมีบทบาทในงานหัตถกรรมและประเพณีสำคัญ โดยเฉพาะงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีชื่อเสียงระดับประเทศและนานาชาติ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันเยาวชนไทยจำนวนไม่น้อยมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการเขียนลายไทยลดน้อยลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และการใช้เวลาว่างในรูปแบบสมัยใหม่ ทำให้การฝึกฝนลายไทยในชั้นเรียนลดความเข้มข้นลง และขาดการเชื่อมโยงกับบริบทจริงในชุมชน ส่งผลให้ความสนใจและความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นลดลง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะทางศิลปะ ควบคู่กับการซึมซับคุณค่าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านการบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตและชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้จะทำให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่รู้จักและเข้าใจลายไทย แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และต่อยอดสู่อาชีพได้จริง

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการลงมือปฏิบัติ การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา (Bonwell & Eison, 1991; Prince, 2004) งานวิจัยหลายชิ้นยืนยันว่า Active Learning ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและส่งเสริมทักษะคิดสร้างสรรค์ โดยเฉพาะเมื่อบูรณาการกับโครงการหรือปัญหาจริง (Thomas, 2000) ดังนั้น หากนำแนวคิดนี้มาใช้ในการฝึกเขียนลายไทยควบคู่กับการเรียนรู้จากสถานที่จริง เช่น การศึกษากระบวนการทำเทียนพรรษาแบบดั้งเดิมและแกะสลัก ก็จะทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความเชื่อมโยงขององค์ความรู้กับการใช้จริง

เพื่อแก้ปัญหาการขาดความรู้และทักษะในการเขียนลายไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การพัฒนานวัตกรรมนี้ จึงมุ่งพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนลายไทยให้กับนักเรียน โดยมีเนื้อหาที่เป็นพื้นฐานในการเขียนลายไทย ได้แก่ ก้านติลลายไทย ลายกระจัง ลายประจำยาม ลายพุ่มทรงข้าวบิณฑ์ และ ลายกนก ซึ่งจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากแบบฝึก ซึ่งในแบบฝึกมีวิธีการเขียนลายที่เริ่มต้นจากการเขียนโครงร่าง การเขียนเส้นรูป การสอดไส้ลาย โดยให้นักเรียนได้ฝึกเขียนทีละขั้นตอน เพื่อให้เป็นลาย

พื้นฐานที่ในฐานะที่เราเป็นคนไทยควรมีความรู้ เพื่อสืบทอดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป หลังจากที่นักเรียนได้มีความรู้ในเรื่องลายไทยแล้ว ได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการทำต้นเทียนพรรษาของวัดต่างๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี และให้นักเรียนได้นำความรู้ไปออกแบบผลิตภัณฑ์ที่นักเรียนคาดว่าจะสามารถต่อยอดเป็นอาชีพในอนาคตได้

วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนานวัตกรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง รอยไทยในลายเทียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้เรียนรู้จากการทำแบบฝึกทักษะ
2. เพื่อพัฒนาแบบฝึก เรื่อง รอยไทยในลายเทียน ให้มีประสิทธิภาพ
3. เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนลายไทยพื้นฐาน
4. เพื่อสร้างเจตคติในการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของ จังหวัดอุบลราชธานี

เป้าหมายของการพัฒนา

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเมืองอุบล จำนวน 18 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568

ขอบเขตการศึกษา

1. ด้านเนื้อหา การพัฒนานวัตกรรมในครั้งนี้มุ่งเน้นการพัฒนาการเขียนลายไทยของนักเรียน ได้รวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวกับลายไทยที่เหมาะสมกับผู้เรียนและเป็นลายพื้นฐานที่มีรูปแบบ สัดส่วนที่ถูกต้องตามหลักการเขียนลายไทย เมื่อได้เรียนรู้พื้นฐานแล้ว สามารถต่อยอดออกแบบลายไทยประยุกต์ได้ในอนาคต และได้พัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนลายไทย จำนวน 5 เล่ม ได้แก่

1.1 เล่มที่ 1 เรื่อง กำเนิดลายไทย เป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งที่มาของลายไทย ทั้งจากธรรมชาติที่เป็นดอกไม้ พืช สัตว์ และสิ่งที่ได้จากการสังเกตถึงความงดงามที่จะนำมาเขียนเป็นลายไทย ความสำคัญของลายไทยประเภทต่าง ๆ

1.2 เล่มที่ 2 เรื่อง ลายกระจัง เป็นความรู้เกี่ยวกับที่มาของลายกระจัง ที่มีที่มาจากตาอ้อย หรือตาไผ่ แล้วนำมาประยุกต์เขียนลาย และนักเรียนได้ฝึกการวาดลายกระจังในรูปแบบต่าง ๆ ตามแบบการเขียนลายในที่น่าสนใจวิธีเขียนลายตามขั้นตอน ที่อยู่ฝึกทักษะ

1.3 เล่มที่ 3 เรื่อง ลายประจายาม ความรู้ถึงแหล่งที่มาของลายประจายาม ฝึกการวาดลายประจายามตามขั้นตอน

1.4 เล่มที่ 4 เรื่อง ลายพุ่มทรงข้าวบิณฑ์ เป็นความรู้เกี่ยวกับที่มาของลาย การฝึกการวาดลาย และเรียนรู้ความหมายเชิงสัญลักษณ์

1.5 เล่มที่ 5 เรื่อง ลายกนก เป็นความรู้เกี่ยวกับที่มาของลายกนกแบบต่างๆ ผูกการวาดลายกนกสามตัว และการนำไปประยุกต์ใช้กับงานออกแบบ

เมื่อเรียนครบทั้ง 5 เล่มแล้ว นักเรียนมีความรู้ในเนื้อหาที่ครอบคลุมความรู้ด้านประวัติความเป็นมา ความหมาย เทคนิคการวาด และการนำลายไทยไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนานวัตกรรม

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยที่ 2 เรื่อง รอยไทยในลายเขียน วิชาศิลปะ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 ชั่วโมง

- แผนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของลายไทย	จำนวน 1 ชั่วโมง
- แผนที่ 2 กำเนิดลายไทย	จำนวน 1 ชั่วโมง
- แผนที่ 3 ลายกระจังตาอ้อย	จำนวน 1 ชั่วโมง
- แผนที่ 4 ลายประจายาม	จำนวน 1 ชั่วโมง
- แผนที่ 5 ลายพุ่มทรงข้าวบิณฑ์	จำนวน 1 ชั่วโมง
- แผนที่ 6 ลายกนกสามตัว	จำนวน 1 ชั่วโมง
- แผนที่ 7 ลายไทยในชีวิตประจำวัน	จำนวน 1 ชั่วโมง
- แผนที่ 8 – 9 รอยไทยในลายเขียน	จำนวน 2 ชั่วโมง
- แผนที่ 10 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย	จำนวน 1 ชั่วโมง
- แผนที่ 11 แนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม	จำนวน 1 ชั่วโมง
- แผนที่ 12 ลายไทยสู่อาเซียน	จำนวน 1 ชั่วโมง

2.1 แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ (30คะแนน) และแบบทดสอบเขียนลาย จำนวน 4 ลาย (20 คะแนน)

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเมืองอุบล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ที่ได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนนักเรียนทั้งหมด 18 คน

4. พื้นที่และแหล่งเรียนรู้

การพัฒนานวัตกรรมในครั้งนี้ดำเนินการในโรงเรียนด้วยการให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามแบบฝึกที่พัฒนาขึ้น และมีการเรียนรู้นอกสถานที่ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้การทำเทียนแบบติดพิมพ์และแบบแกะสลักในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

5. ระยะเวลาในการดำเนินงาน

การพัฒนานวัตกรรมนี้ได้ ดำเนินการระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2568 ถึงเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2568 ครอบคลุมระยะเวลาวางแผน พัฒนาแบบฝึก ทดลองใช้ และประเมินผล

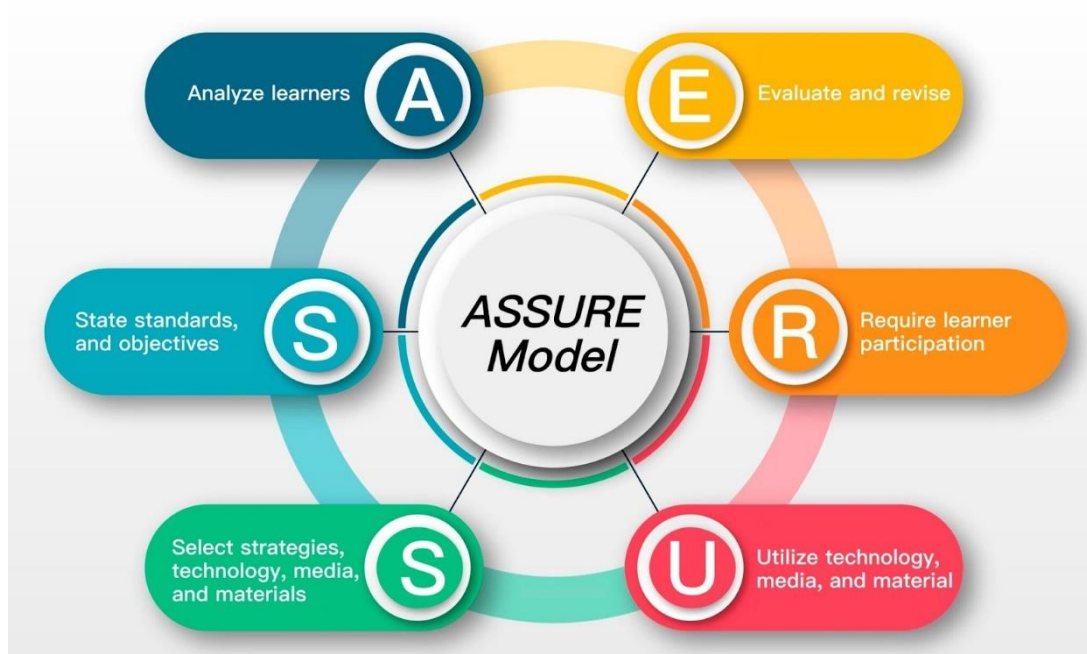
6. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น: การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับแบบฝึกทักษะการเขียนลายไทย 5 เล่ม

ตัวแปรตาม: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการเขียนลายไทย, ทักษะการออกแบบผลิตภัณฑ์, และเจตคติที่มีต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาลายไทยบนเทียนพรรษา

กรอบแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรม

ใช้แนวคิดรูปแบบการสอน ASSURE MODEL ของ Heinich และคณะ (1999)

รูปแบบการสอน ASSURE MODEL

A = ANALYZE LEARNER'S CHARACTERISTICS

คือ การวิเคราะห์ผู้เรียน เป็นการวิเคราะห์ด้านพฤติกรรม การเรียนรู้ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับลายไทย เจตคติประสบการณ์เดิม ความสามารถพิเศษในด้านต่างๆ

S = STATE LEARNING OBJECTIVES AND CONTENT

การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ คือ

1. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถบอกลักษณะเด่นของลายไทยแต่ละแบบได้อย่างถูกต้อง
2. ผู้เรียนสามารถออกแบบการจัดการข้อมูลที่ได้จากการเรียนรู้ นำเสนอในรูปแบบต่างๆได้

3. ผู้สามารถนำความรู้เกี่ยวกับลายไทยสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้

U = UTILIZE METHODS AND MATERIALS

กิจกรรมการใช้สื่อการเรียนการสอน

1. จัดทำแผนการเรียนรู้อิงมาตรฐาน สาระการเรียนรู้ ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยที่ 2 เรื่อง รอยไทยในลายเขียน
2. ออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค เพื่อนช่วยเพื่อน ด้วยการนำข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียนและนำมาวิเคราะห์ให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ
3. จัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ คือ ให้แนวทางในการศึกษาค้นคว้า พาไปศึกษาที่วัดในจังหวัดอุบลราชธานี ที่ทำต้นเทียนพรรษา
4. สรุปผลงาน นำเสนอข้อมูลความรู้ที่ได้จากการศึกษา นำเสนอให้เพื่อนๆ ในห้องได้รับทราบ
5. จัดกิจกรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์

R = REQUIRE LEARNER'S RESPONSE

การกำหนดพฤติกรรมตอบสนองของผู้เรียน

1. ให้นักเรียนได้ศึกษาใบความรู้เกี่ยวกับลายไทยพื้นฐาน และปฏิบัติกิจกรรมวาดลายไทยตามใบงาน
2. แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่มพาไปทัศนศึกษาตามรอยไทยในลายเขียน ที่วัดแจ้ง วัดพลแพน วัดชัยมงคล อำเภอเมืองอุบลราชธานี และ ผาสุกการาม อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยให้นักเรียนตามหาลายไทยที่อยู่บนต้นเทียน ศึกษาวิธีการทำลายแบบติดพิมพ์ กับแบบแกะสลัก
3. จัดนำเสนอผลงานด้วยโปรแกรม PowerPoint, วิดีทัศน์, รายงาน เป็นต้น
4. นักเรียนสามารถนำลายไทยร่วมจินตนาออกแบบผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปสู่อาชีพในอนาคต

E = EVALUATION

การประเมินผล ควรพิจารณาทั้ง 3 ด้านคือ

1. การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการใช้ใบงาน แบบสังเกต ผลงานกลุ่มที่ทำสำเร็จแล้ว
2. การประเมินสื่อและวิธีใช้ ด้วยการให้นักเรียนศึกษาเอกสารใบงาน และวาดภาพลายไทยพื้นฐานที่นักเรียนควรรู้จัก และประเมินงานที่นักเรียนได้ช่วยเหลือกันจัดทำขึ้น
3. การประเมินกระบวนการเรียนการสอน ด้วยการบันทึกหลังแผนการสอนทุกชั่วโมง และหลังแผนการสอนจะมีใบงาน ใบความรู้ต่างๆ แนบท้ายด้วย

ขั้นตอน วิธีการหรือพัฒนานวัตกรรม

การดำเนินการพัฒนานวัตกรรมในครั้งนี้ใช้กระบวนการตามหลักวิชาการด้านการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้รายไทยและการออกแบบผลิตภัณฑ์

1.2 วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ผ่านการสอบถาม การทดสอบ การสัมภาษณ์ และการสังเกตพฤติกรรมการเรียนในชั้นเรียน

1.3 ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) แนวคิดการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพัฒนาแบบฝึกทักษะ

2. ออกแบบนวัตกรรม

2.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของนวัตกรรมให้ชัดเจน ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ

2.2 ออกแบบโครงสร้างแบบฝึกทักษะ จำนวน 5 เล่ม ตามหัวข้อรายไทย ได้แก่ ลายกระจัง ลายประจายาม ลายพุ่มทรงข้าวบิณฑ์ ลายกนก และกำเนิดลายไทย

2.3 วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก โดยเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาไทยบนเทียนพรรษา และการประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์

2.4 จัดทำเครื่องมือประเมินผลทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะปฏิบัติ และด้านคุณลักษณะ/เจตคติ

3. พัฒนานวัตกรรมต้นแบบ

3.1 สร้างต้นแบบแบบฝึกทักษะตามรูปแบบที่ออกแบบไว้ พร้อมสื่อประกอบ เช่น ภาพตัวอย่างลายไทย คลิปวิดีโอสาธิต และใบงาน

3.2 ตรวจสอบคุณภาพต้นแบบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะไทย ด้านการออกแบบ และด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

3.3 ปรับปรุงแบบฝึกทักษะตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4. ทดลองใช้และปรับปรุง

4.1 ทดลองใช้แบบฝึกทักษะกับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก (Try-out) เพื่อประเมินความเข้าใจ ความยากง่าย และเวลาที่ใช้

4.2 วิเคราะห์ผลการทดลองใช้และข้อเสนอแนะจากผู้เรียนและครูผู้สอน

4.3 ปรับปรุงนวัตกรรมให้มีความสมบูรณ์ก่อนการนำไปใช้จริง

5. นำไปใช้จริงและประเมินผล

5.1 นำแบบฝึกทักษะไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

5.2 ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความก้าวหน้าในทักษะการเขียนลายไทย ทักษะการออกแบบผลิตภัณฑ์ และเจตคติที่มีต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

5.3 สรุปผลการใช้ วิเคราะห์ข้อดี ข้อจำกัด และข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพัฒนาต่อ

การหาคุณภาพของนวัตกรรม

1. แผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียน ความสำคัญของเนื้อหาในการส่งเสริมให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี การพัฒนาต่อยอดไปสู่อาชีพ ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้

2. แบบฝึกทักษะ ดำเนินการรวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง จัดทำเป็นเล่มแบบฝึก นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 คน เพื่อให้ตรวจสอบในด้านการใช้ภาษาว่าเข้าใจตามที่สื่อหรือไม่ สามารถปฏิบัติตามคำชี้แจงในแบบฝึกได้หรือไม่ ปรับปรุงแก้ไข และเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความสอดคล้องกับเนื้อหา เหมาะกับผู้เรียน ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้คู่กับแผนการจัดการเรียนรู้

3. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ เสนอผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Item Objective Congruence)

4. แบบทดสอบการเขียนลายไทย เป็นแบบอัตนัย วาดภาพลายไทยในกรอบรูปที่กำหนดให้ ว่าเป็นลายอะไร และเขียนชื่อลายให้ถูกต้อง โดยผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ

การนำนวัตกรรมไปใช้ในการพัฒนา/แก้ปัญหา

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนลายไทยโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาลายไทยบนเทียนพรรษาในการออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จัดทำขึ้นเพื่อเนื่องจากเมื่อสอบถามความรู้เกี่ยวกับลายไทย หรือศิลปะที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของไทย นักเรียนไม่สามารถตอบได้ ไม่สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ความรู้เดิมกับความรู้ที่มีอยู่ จึงทำให้ต้องการพัฒนาความรู้ ทักษะการเขียนลายไทย การสร้างจิตสำนึกตระหนักศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาของคนไทยที่มีสืบทอดกันมาจนเป็นเอกลักษณ์ไทยให้กับนักเรียน และเป็นช่วงที่จังหวัดอุบลราชธานีได้มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนผู้สนใจไปเยี่ยมชมวัดที่กำลังจัดทำเทียนพรรษา จึงได้นำนักเรียนไปเรียนรู้การทำเทียนพรรษาที่วัดในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งนักเรียนบางคนที่เกิดในจังหวัดอุบลราชธานียังไม่เคยได้ไปเห็นวิธีการทำเทียนพรรษาที่แท้จริง เห็นแต่ตอนที่ต้นเทียนกำลังแห่ หรือจัดตั้งแสดงในงานวันเข้าพรรษาเท่านั้น

ผลการใช้นวัตกรรม

1. นักเรียนที่ผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าการทดสอบก่อนเรียน
2. แบบฝึกทักษะสามารถส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้
3. นักเรียนมีทักษะการเขียนลายไทยพื้นฐานได้
4. นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในระดับมาก

3. ส่วนสรุป

3.1 ผลการใช้นวัตกรรม

3.1.1 การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนลายไทยโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาลายไทยบนเทียนพรรษาในการออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนมีผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าการทดสอบก่อนเรียน

3.1.2 แบบฝึกทักษะการเขียนลายไทยมีค่าประสิทธิภาพนวัตกรรม E1/E2 เท่ากับ 87.22/89.07

3.1.3 แบบทดสอบการเขียนลายไทยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3.2 การอภิปรายผล

3.2.1 ผลการพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนลายไทยโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาลายไทยบนเทียนพรรษาในการออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในส่วนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เป็นเพราะว่า นักเรียนมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับลายไทยน้อยมาก เมื่อได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเนื้อหาเกี่ยวกับลายไทย ซึ่งในแบบฝึกได้มีคำถามเพื่อให้นักเรียนได้ตอบหลังจากที่เรียนจบแล้ว ทำให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นทั้งจากการเรียนจากแบบฝึกและการทำแบบฝึกหัดทบทวนท้ายแบบฝึก

3.2.2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเทศกาลการทำเทียนเข้าพรรษาซึ่งเป็นประเพณีประจำจังหวัดอุบลราชธานี แล้วนำนักเรียนเรียนรู้ในสถานที่ที่กำลังทำเทียนพรรษาจริง ทำให้นักเรียนเกิดความประทับใจ ภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของบ้านเกิด มีความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้และนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาต่อยอดความคิดในการประกอบอาชีพในอนาคตได้

3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาต่อยอดนวัตกรรม

3.3.1 การเรียนรู้ด้วยตนเองจากแบบฝึกทักษะการเขียนลายไทย สำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษา ในช่วงแรกครูจะต้องกำกับในเรื่องการอ่านคำชี้แจงให้เข้าใจ การใช้เครื่องมือในการวาด เช่น การใช้ไม้บรรทัด การวัดสัดส่วนตามมาตรฐานของลายไทยชนิดต่างๆ เพื่อให้นักเรียนมีความประณีตในการเขียนลายมากขึ้น เพราะมีนักเรียนบางคนวาดภาพโดยไม่มีการร่างโครงสร้างของลาย ทำให้ลายที่เป็นพื้นฐานมีสัดส่วนที่ผิดเพี้ยนไป

3.3.2 ควรพัฒนาต่อยอดการพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนลายไทยโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาลายไทยบนเทียนพรรษาในการออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นการบูรณาการร่วมกับสาระการเรียนรู้อื่น เช่น บูรณาการร่วมกันกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เช่น การทำเทียนหอม ที่มีการแกะสลักลายไทย หรือการสร้างแบบพิมพ์ลายไทยในการเพิ่มมูลค่าของชิ้นงาน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: สพฐ. (เข้าถึงฉบับอิเล็กทรอนิกส์) สำนักวิชาการ สพฐ.
- สถาพร พุฒตีกุล. (2555). **การจัดการเรียนรู้เชิงรุก: แนวคิด หลักการ และตัวอย่างการจัดการเรียนรู้**. วารสารวิทยบริการและการจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2(2), 1–13.
- สันติ เล็กสุขุม. (2556). **ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย (ฉบับย่อ)**. สมุทรปราการ: เมืองโบราณ. ม.ป.พ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2544). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และเอกสารกลุ่มสาระศิลปะ**.
- Barrows, H. S. (1986). **A taxonomy of problem-based learning methods**. *Medical Education*, 20(6), 481–486. itech.lpru.ac.th
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). **Active Learning: Creating Excitement in the Classroom**. ASHE-ERIC Higher Education Report No. 1. Washington, D.C.: George Washington University. Library Archive
- Prince, M. (2004). **Does Active Learning Work? A Review of the Research**. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223–231. ThaiJo
- Thomas, J. W. (2000). **A Review of Research on Project-Based Learning**. San Rafael, CA: Autodesk Foundation. Thai Journal Online

แผนการจัดการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ศิลปะ (ศ16101)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 รอยไทยในลายเทียน

เวลา 12 ชั่วโมง

แผนการสอนที่ 2 เรื่อง กำเนิดลายไทย

เวลา 1 ชั่วโมง

สอนวันที่4.....เดือน.....มิถุนายน.....พ.ศ.2568.....

1 สาระสำคัญ

ลายไทยเป็นศิลปะประจำชาติที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นด้วยเส้นสายที่อ่อนช้อย สะท้อนความงามและภูมิปัญญาของบรรพชน ส่วนใหญ่ได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติและถูกดัดแปลงจนกลายเป็นรูปแบบเฉพาะ การเรียนรู้กำเนิดลายไทยทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ของศิลปะกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และตระหนักถึงคุณค่าในฐานมรดกทางวัฒนธรรมไทย

2. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด ศ 1.2 ป.6/1 อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างงานทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ในบริบทของท้องถิ่นและชาติ

3. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายถึงต้นกำเนิดความสำคัญของลายไทยที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย
2. วิเคราะห์แรงบันดาลใจและแนวคิดในการพัฒนาลายไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน
3. เข้าใจธรรมชาติของศิลปะลายไทยที่สะท้อนถึงการสืบทอดศิลปะมาสู่ยุคปัจจุบัน
4. แสดงทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์และการพัฒนาลายไทย

4. สาระการเรียนรู้

ลวดลายไทยนั้น ส่วนมากเกิดมาจากธรรมชาติ แล้วนำมาดัดแปลงจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะไม่ว่าลวดลายตั้งแต่ยุคสมัยอยุธยาหรือสุโขทัย จวบจนมาถึงรัตนโกสินทร์ลวดลายไทยก็งดงามเจริญรุ่งเรือง มีการพัฒนาสืบทอดอย่างต่อเนื่อง มีวิวัฒนาการอย่างค่อยเป็นค่อยไปเป็นลำดับขั้นมาเรื่อยๆ จนบรรลุถึงจุดสุดยอดของลวดลายไทยที่มีความเป็นเอกลักษณ์แสดงถึงความเป็นชาติไทยได้ในปัจจุบัน

5 กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Engage)

1. ครูฉายภาพหรือคลิปสั้นเกี่ยวกับลายไทยในงานต่าง ๆ เช่น เทียนพรรษา จิตรกรรมฝาผนัง

2. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 4-5 คน พูดคุยว่าเคยเห็นลายไทยที่ไหนบ้าง และคิดว่าลายเหล่านั้นได้แรงบันดาลใจจากอะไร

ขั้นสอน / ลงมือปฏิบัติ (Explore & Explain)

1. ครูนำภาพลายไทยแบบต่างๆ มาให้นักเรียนดู (จาก PowerPoint) และถามนักเรียนว่า เมื่อนักเรียนมองเห็นลายไทยที่นำมาให้ดูนั้นนักเรียนคิดว่า ผู้เขียนลายไทยนั้นเขาได้แรงบันดาลใจมาจากสิ่งใด (เช่น ลายกนก นักเรียนอาจจะตอบว่า เปลวไฟ, พญานาค)
2. ครูถามนักเรียนว่านักเรียนอยากรู้หรือไม่ว่า แรงบันดาลใจที่ทำให้ช่างเขียนลายไทยได้วาดลวดลายและพัฒนาลายจนเป็นเอกลักษณ์ของไทยนั้น มีต้นกำเนิดจากอะไร (อยากรู้)
3. ครูแจกแบบฝึกการเขียนลายไทย ชุดที่ 1 กำเนิดลายไทย ให้นักเรียนได้ศึกษาและทำแบบฝึกหัดท้ายแบบฝึก (ใช้เวลา 40 นาที)
4. เมื่อหมดเวลาครูให้นักเรียนนำแบบฝึกการเขียนลายไทย ชุดที่ 1 มาส่ง

ขั้นสรุปและสะท้อนคิด (Elaborate & Evaluate)

ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อให้ได้ข้อสรุปว่า ลายไทยของเรานั้นต้นกำเนิดส่วนใหญ่มาจากธรรมชาติ แล้วนำมาประยุกต์เขียนเส้นสายลายไทย นำความอ่อนช้อยงดงามของลายเส้นให้มีคุณค่าของศิลปะ และได้พัฒนาลายสืบทอดต่อๆ กันมา จนกลายเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย

6. สื่อการเรียนรู้

1. PowerPoint เรื่อง กำเนิดลายไทย
2. แบบฝึกการเขียนลายไทย ชุดที่ 1 กำเนิดลายไทย
3. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น วัด สิมโบราณสถาน

7. การวัดและประเมินผล

ด้านความรู้ (K)	ด้านทักษะ/กระบวนการ(P)	ด้านคุณลักษณะ(A)
1 คะแนนผลการทำแบบฝึก การเขียนลายไทย ชุดที่ 1 2. . สังเกตจากการอภิปราย	1. สังเกตพฤติกรรมการให้ความ ร่วมมือในชั้นเรียน 2. สังเกตพฤติกรรมขณะ ปฏิบัติงานในกิจกรรม 3. สังเกตการมีทักษะการ นำเสนอข้อมูล	1. สังเกตความตั้งใจทำงานและ ความเต็มใจค้นคว้าความรู้จาก แหล่งความรู้ต่าง ๆ 2. สังเกตพฤติกรรมด้านความ รับผิดชอบงานที่ได้รับ มอบหมาย

เกณฑ์การประเมิน: ระดับคุณภาพ 4 ระดับ (ดีเยี่ยม / ดี / พอใช้ / ต้องปรับปรุง)

8. กิจกรรมเสริม

- ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต เกี่ยวกับเรื่องลายไทย ต้นกำเนิดลายไทย
- ให้นักเรียนค้นคว้าและถ่ายภาพลายไทยจากสถานที่จริงในท้องถิ่น พร้อมบันทึกแรงบันดาลใจและความหมาย

ความหมาย

9. แหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติม

1. หนังสือ / นิตยสารศิลปะลายไทย
2. ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ / อินเทอร์เน็ต
3. ศิลปินท้องถิ่น
4. สถานที่ที่มีลายไทย เช่น วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ

แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับลายไทย
วัดชัยมงคล อำเภอเมืองอุบลราชธานี
จังหวัดอุบลราชธานี

กำเนิดลายไทย

โดย
นางอริยญา ไชยชนะ
ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนเมืองอุบล
โรงเรียนเมืองอุบล
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุบลราชธานี เขต 1

ตัวอย่างแบบฝึก ชุดที่ 1 ตามรอยลายไทย

6

นกขุฑกาน เป็นกรรพสมลายนกกับลายดอกไม้อยู่ประกอบเข้ากัน ในรูปทรงเพื่ออยู่ในทรงของนกสามตัว จุดเด่นก็คือ การใช้ดอกขุฑกานแทนกานและตัวประกอบใช้ใบขุฑกานประดิษฐ์ให้เข้าชุดกัน

ตัวอย่างการใช้ดอกขุฑกานและใบขุฑกานมาประกอบการเขียนลายไทย

6. ใบเทศ ลายใบเทศเป็นชื่อเรียกลวดลายไทยอีกชื่อหนึ่ง โดยมีความหมายเป็น 2 นัย คือ คำที่มาจากธรรมชาติ คือ เทศ มาจากคำว่า "ใบยี่เฒ่าเทศ" ที่มีลักษณะขอบใบหยักกว้างลงจนเหมาะกับการประดิษฐ์เขียนลายไทยให้ลงงามได้

ลักษณะใบยี่เฒ่าเทศ

7

ความหมายอีกนัยหนึ่งคือ หมายถึงต่างประเทศ เป็นการเขียนเลียนแบบลายใบไม้ของชาวต่างประเทศ ใบไม้ที่พบบ่อยคือ ใบอะแคนทัส (Acanthus)

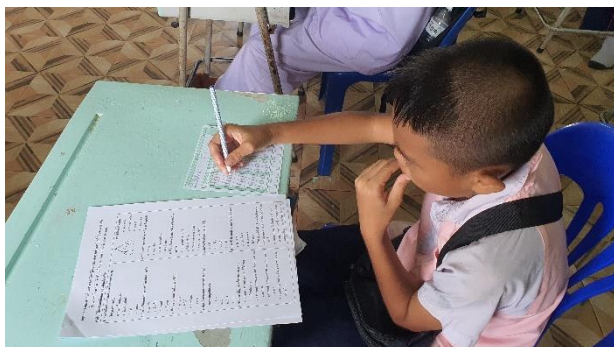

ลวดลายที่เกิดจากใบอะแคนทัส

กิจกรรมการจัดการเรียนการสอน

ทำแบบทดสอบก่อนเรียน

บรรยากาศกิจกรรมการเรียนการสอน

นำไปเรียนรู้ ณ แหล่งทำเทียนพรรษาแบบติดพิมพ์

นำไปเรียนรู้ ณ แหล่งทำเทียนพรรษาแบบติดแกะสลัก

การมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมประเพณีประจำจังหวัดอุบลราชธานี

เอกสารเพิ่มเติม

1. คลิปวีดิทัศน์การสอน
2. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
3. ตัวอย่างแบบฝึกการเขียนลายกระจิงตาอ้อย